

Twickel

Introductieles kasteel Twickel | informatie

Kasteel Twickel

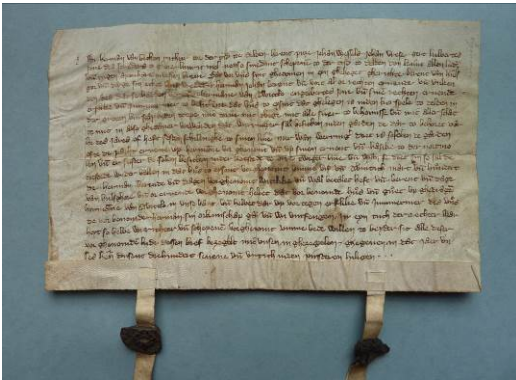
(Foto 1 Kasteel Twickel met Delden en omgeving vanuit de lucht)

Hoe het begon

Het stadje Delden, had in 1333 stadsrechten gekregen. In 1347 kwam het geslacht Van Twickelo naar Delden. Herman I van Twickelo kocht een boerenerf, het huis Eysinc.

(Foto 2 koopakte)

Sinds die tijd zijn het huis en de bezittingen van Twickel nooit meer verkocht maar altijd door vererving van generatie op generatie in handen gebleven van de families die er woonden. Meestal ging het bezit over van vader op zoon maar als er geen zoon als erfgenaam was, erfde de dochter en als zij getrouwd was ging het bezit naar haar echtgenoot en dan kwam er een andere familienaam op het huis/kasteel. Zo waren er de familie Van Twickelo (1347-1550). Daarna de familie Van Raesfelt (1537-1676). Vervolgens kwam de heel rijke familie Van Wassenaer op Twickel (1676-1831).

De laatste Van Wassenaer telg, de erfdochter Marie Cornelia, trouwde met Jacob van Heeckeren uit Ruurlo in 1831. Zij overlijdt zonder kinderen en uit een tweede huwelijk erft de tweede zoon, Rodolphe, het bezit. Ook hij sterft zonder kinderen en zijn vrouw richt in 1953 de Stichting Twickel op waar alle bezittingen onder vallen. Door deze stichting wordt alles wat met Twickel te maken heeft tot nu toe beheerd.

De tijd van de Van Twickelo's - de middeleeuwen

Herman van Twickelo kocht eerst een boerderij in de buurt en daarbij hoorde ook een watermolen, de Noordmolen. Het was een gunstig gebied met genoeg water. Het water kwam van de es en daardoor was de grond heel bruikbaar voor de akkerbouw. Niet te nat en niet te droog. En waren de grachten altijd vol. Ook waren er beken waar overtollig water naar toe gestuwd kon worden zodat de watermolen kon draaien.

De Van Twickelo's boerden goed, verdienden veel geld dus ze konden een nieuw huis bouwen, dat lag net achter het huidige kasteel. Hij noemde dit huis Twickel, voor het eerst vermeld in een akte van 1382.

Ze bouwden een huis met bijgebouwen, dikke muren en een gracht eromheen met een ophaalbrug dus goed verdedigbaar en hadden daarbij akkerland, bos en vaak ook nog boerenerven. Dat alles

Twickel

tezamen noem je een **landgoed** en dat kun je zien als een bedrijf waar hout, graan, groente, fruit en melkproducten verbouwd en geproduceerd werden.

Het huis staat op houten palen en daarom is het belangrijk dat de grachten altijd vol zijn en de palen nat blijven, anders gaan ze rotten en valt het huis om.

De Van Twickelo's waren **herenboeren** (*een boer die voldoende geld heeft om personeel in dienst te hebben die het land voor hem bewerkt*) en verdienden hun geld met de akkerbouw. Maar door goede huwelijken te sluiten, (geld trouwt met geld) verrijkten ze zich ook.

Belangrijke families hadden hun eigen familiewapen, dat is net zoets als een logo.

(Foto 3 Wapen van de familie Van Twickelo)

Ze hadden belangrijke bestuurlijke functies; ze werden dienstmannen van de landsheer van Overijssel en vormden de Ridderschap van Overijssel.

Is er dan ook gevochten? Ja in de laatste periode van de 80 jarige oorlog (1568-1648) is er in Twente veel gevochten tegen de Spanjaarden. Dat moesten deze dienstmannen zelf betalen en kostte veel geld.

Bouwen en verbouwen

In de loop der tijden werd er veel verbouwd, aangebouwd of nieuw gebouwd en zo is het huidige kasteel in bijna zeven eeuwen ontstaan en daarom is de voorgevel ook een beetje rommelig.

Er werd gebouwd met Bentheimer zandsteen. Dat kwam hier uit de buurt (*plaatsje/ graafschap Bentheim, net over de grens in Duitsland*). Dat was heel zwaar en duur om te vervoeren maar omdat

Twickel/Twente niet zo ver was vielen de kosten nog wel mee. Dit Bentheimer zandsteen is gebruikt voor de onderbouw van het kasteel. Daar bovenop kwamen de kloostermoppen. Die waren minder zwaar. Kloostermoppen zijn gemaakt van klei en turf en konden overal gemaakt worden waar dit in de grond zat. Veel goedkoper.

(Als er ijzer in de klei zat waren de kloostermoppen rood, zat er kalk in de klei dan waren ze geel)

(Foto 4 zandsteen-baksteen)

De ingang

Oorspronkelijk was dit het poortgebouw naar het oude huis wat erachter lag. Dit stuk van het kasteel heeft hele dikke muren. Dat waren vroeger de buitenmuren. Daar kon niks doorheen komen en ook nu heb je met je mobieltje binnen geen bereik.

Door de grote ronde deur konden paard en wagen en koetsen naar binnen rijden. Het huis lag erachter net als het **bouwhuis** waar de goederen van de pachters lagen opgeslagen.

Twickel

Een **bouwhuis**, ook **neerhof** of **schathuis** genoemd, is een voorgebouw van een groot huis zoals een kasteel, burcht of slot. Meestal stonden twee van deze gebouwen haaks op het huis en omsloten het voorplein.

(Foto 5 voorplein met de bouwhuizen van kasteel Twickel)

In de bouwhuizen bevonden zich de stallen en het koetshuis en de opslagruimten voor de oogst. De pachters moesten een bepaald deel van hun opbrengst, de pachtafdracht, betalen aan hun heer. Dat gebeurde meestal niet in geld maar in natura dus bv graan, landbouwproducten, vee. Op dat voorplein was het vaak een drukte van belang.

Later werd het poortgebouw van Twickel de ‘voor deur’. De ingang waar de gasten en belangrijke mensen naar binnen gingen. Het personeel moest door een andere ingang, onder de brug. Vroeger was deze brug een ophaalbrug zodat ongewenste gasten -de vijand- niet zo makkelijk binnen konden komen. In het rechter deel naast de poort zien we in het onderhuis gaten in de muur. Waarschijnlijk waren dit schietgaten.

Boven de ingang zien we de memoriesteen ter herinnering aan de grote uitbreiding van het kasteel in 1551. Daarboven de wapens van het echtpaar Van Raesfelt-Van Twickelo, die het kasteel toen uitgebreid hebben vanuit het oude poortgebouw.

Het haardijzer van de Van Twickelo's rechts. De balk van Van Raesfelt links.

(Foto 6 Wapen familie Van Raesfelt)

De omgeving van kasteel Twickel

Die zag er vroeger heel anders uit. Rondom de Deldener Es lagen de boerderijen.

(Vanaf de hoger gelegen es stroomde het water naar de boerenerven wat gunstig was voor de akkerbouw).

Rondom de boerderijen waren woeste gronden en niet zoveel bos als tegenwoordig.

Woeste gronden waren bv heide, veen- en moerasgebieden. Men kon er turf steken wat gebruikt werd om de haarden te laten branden en men kon er schapen en koeien laten grazen. Het was gemeenschappelijk bezit en werd ook wel marke of meent genoemd.

(Eeuwenlang werden deze niet gecultiveerde gronden ‘woeste gronden’ genoemd. Ze leverden echter wel strooisel en plaggen die samen met dierlijke mest op de akkers werden gebracht als bemesting. Eind 19de eeuw werden veel van deze gebieden ontgonnen voor productiebos of landbouwgrond).

De omgeving van het kasteel bestaat nu uit de kasteeltuinen met park, ook wel huispark genoemd. Dat is alles wat binnen de hekken ligt en waar je niet zomaar in mag. Daarbuiten ligt het overpark waar je vrij kunt wandelen en of fietsen.

Twickel

Wat is een kasteel?

Versterkt huis, ook wel burcht of slot genoemd, dat te verdedigen was. Met slotgracht, ophaalbrug, dikke muren met schietgaten en een toren om te kunnen uitkijken. Het werd bewoond door adellijke of welvarende families.

Toen er na de middeleeuwen minder gevochten werd, werden de kastelen meer de buitenhuizen van de adel die in de grote steden woonde. Men noemde het huis toen een buitenplaats. Het moest er mooi uitzien en indruk maken: het gaf status. Ook de tuinen werden heel mooi aangelegd.

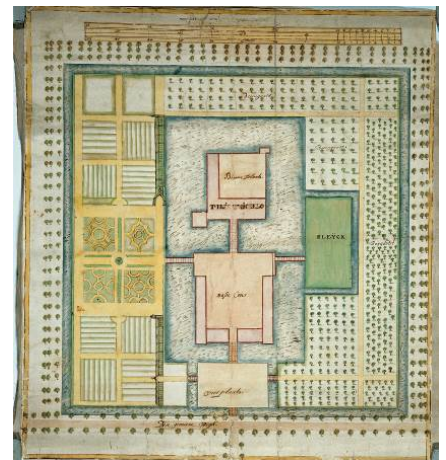
De families brachten de zomer meestal door op hun buitenhuis. In de grote stad was het warm en vies. Er was geen schoon drinkwater, geen riolering en het vuilnis werd niet opgehaald. Het was een vieze warme, lawaaierige omgeving. Dus verhuisde men de zomermaanden graag naar de gezonde, frisse buitenlucht. En het was ook echt een verhuizing. Met paard en wagen ging een deel van de huisraad, het personeel, de kleren en de beesten allemaal mee naar de buitenplaats.

Dicht rondom het kasteel lagen vroeger de siertuin, de moestuin en de boomgaard.

(Foto 7 renaissance kaart van huis en tuin rond 1685)

Later werd de siertuin verplaatst en ook de moestuin verhuisde.

In de moestuin werden fruit en groente verbouwd voor de bewoners en personeel van het kasteel.

De bewoners

Vanuit het kasteelpark konden de bewoners vroeger, voordat de rondweg er was, via een poortje zo naar Delden lopen. Om naar de kerk te gaan bijvoorbeeld.

De bewoners van kasteel Twickel waren mensen van adel. Eerst waren het ridders, die behoorden tot de lagere adel en verdienden hun titel door te vechten voor hun heer. Later werd Twickel bewoond door baronnen en graven. Dat gaf aanzien en deze mannen hadden meestal belangrijke banen waar ze veel geld mee verdienden want het onderhoud van een kasteel was duur. Voor die banen woonden ze vaak langere tijd in Den Haag.

Welke beroepen vond je op een kasteel?

Je had veel personeel nodig om alles op het landgoed goed te laten verlopen.

Vroeger was er op Twickel in een van de bouwhuizen een bakkerij en een brouwerij dus de bakker en de bierbrouwer werkten bij het kasteel.

In de stallen had je de jongens die de paarden verzorgden en ook de koetsier om de paarden voor de wagens te spannen of de koets te mennen.

In de tuinen werkten de tuinmannen. En voor de bossen was er de boswachter.

Voor de kinderen was er een schoolmeester en/of een gouvernante.

Twickel

In het huis had je het huispersoneel: vrouwen die schoonmaakten, vrouwen die de was deden en er was een kok. De leiding over al het huispersoneel had de huismeester, ook wel butler genoemd.

(Foto 8 huispersoneel ongeveer 100 jaar geleden)

En voor alle financiële en organisatorische zaken was er een rentmeester.

Wie werken er nu?

Ook nu is er nog veel personeel op Twickel, zoals een rentmeester, een archivaris, kantoorpersoneel, hoveniers en bosbazen, schilders en timmerlieden, en dames die het kasteel schoon houden. Daarnaast zijn er ongeveer 80 vrijwilligers die helpen in de kasteeltuin en moestuin, in de landgoedwinkel, in de Oranjerie waar je zomers iets kunt drinken, en bij de rondleidingen in het kasteel. Zonder al die vrijwilligers zouden het landgoed en het huis er niet zo uitzien en niet open kunnen zijn voor publiek.

Tegenwoordig (*sinds 1953*) wordt het landgoed en het huis Twickel beheerd door de Stichting Twickel. De laatste eigenaresse, barones Van Heeckeren van Wassenaer, had geen kinderen en liet haar bezit na aan deze stichting, met de opdracht er goed voor te zorgen. En de voorwaarde dat kasteel Twickel gebruikt wordt om in te wonen en het niet veranderd zou worden in een museum, hotel of zoiets dergelijks.

(Foto 9 barones Van Heeckeren van Wassenaer)

Vijf bestuursleden - het College van regenten- en de rentmeester bepalen het beleid voor het landgoed en alle bezittingen daar omheen. Dat is de grond en veel boerderijen hier in Twente maar ook in Gelderland, bij Lochem en Dieren, in Duitsland (Lage), en zelfs twee huizen in Wassenaar.

En wie woont er nu?

Dat is een ver familielid van de laatste barones, Roderik Graf zu Castell-Rüdenhausen met zijn gezin. In 2014 trouwde Roderik met Liesbeth op Twickel en gingen zij in een deel van het kasteel wonen (*net als zijn ouders dat hadden gedaan*). Een jaar later is hun zoon Alexander er geboren en het jaar daarna Herman.

Misschien wordt Alexander of Herman ooit de nieuwe bewoner van het kasteel.

(Foto 10 Bruidspaar Roderik en Liesbeth zu Castell-Rüdenhausen op de brug voor kasteel Twickel)